

Spiringsprocesser som nøglen til forståelse hvede og helse

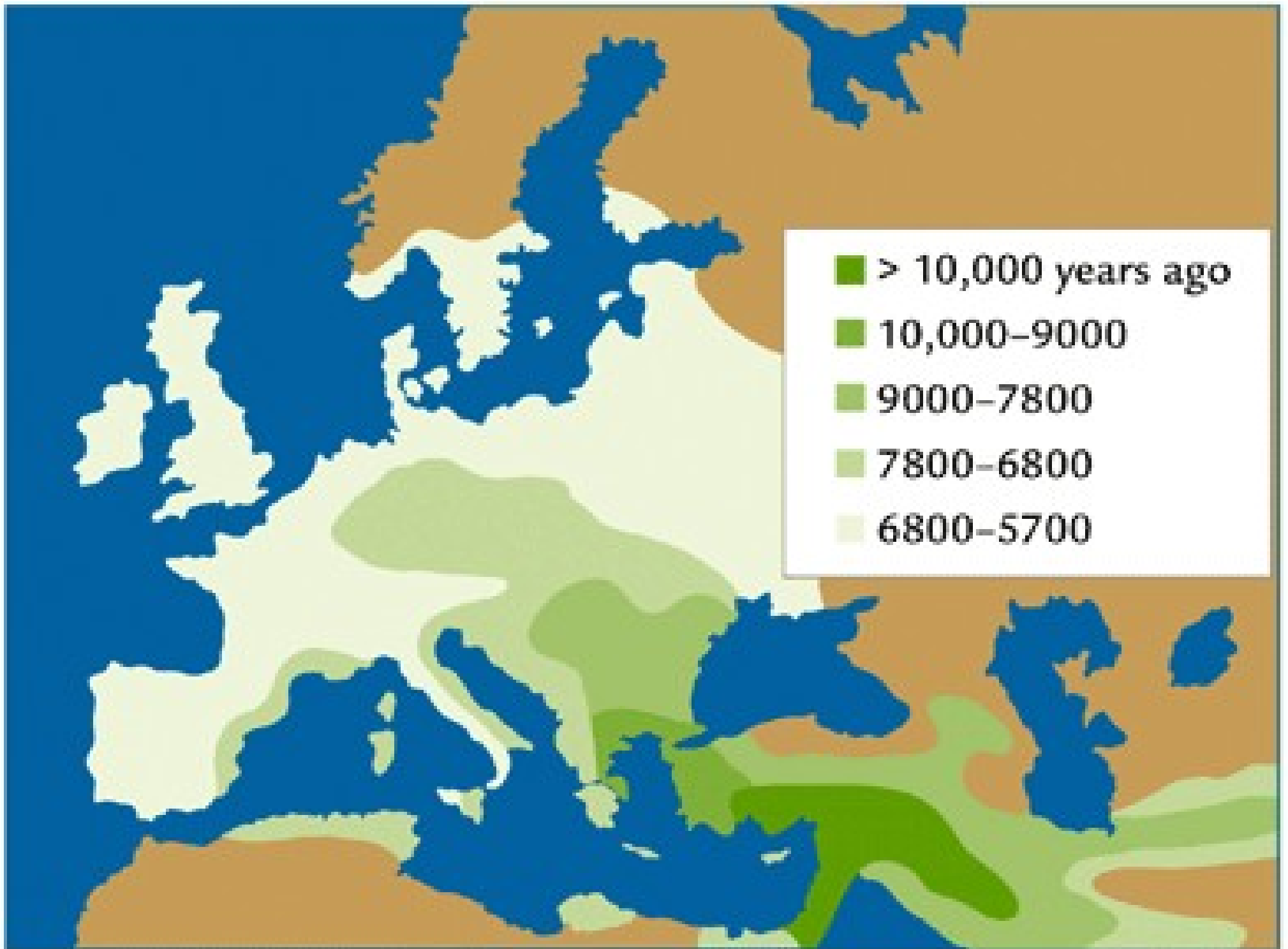

Kalø Højskole

30/1-2022

Anders Borgen,
Planteforædler, Agrologica

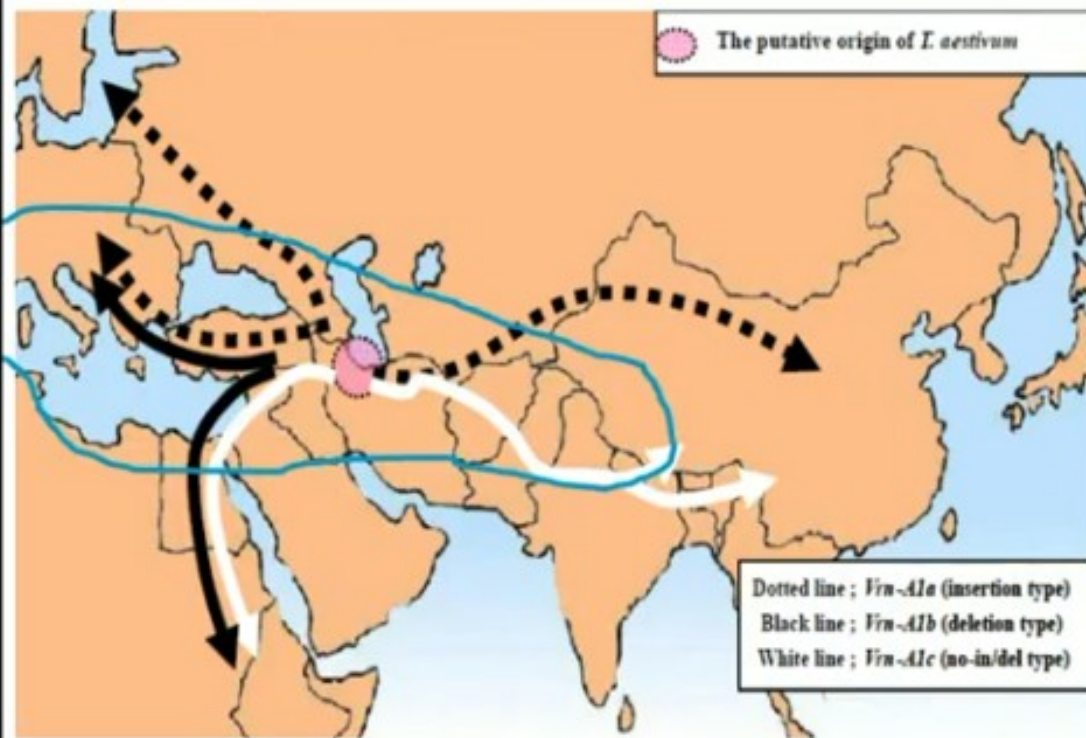
Funded by GUDP/ICROFS
Fonden for Økologisk Landbrug
Holkegård-fonden

EUROPE

- Brown bread, barley
- Hard bread, barley
- Hard bread, oats
- Wheat
- Spelt
- Rye
- Crisp bread

- Quern + grain = flour (meal/mill, *Mahlzeit*, *meal*)
- But baking oven only inside blue line: **baked to bread**
- Outside **boiled to porridge or brewed**

Sygdomme relateret til hvede

Forværret ved introduktionen af landbrug

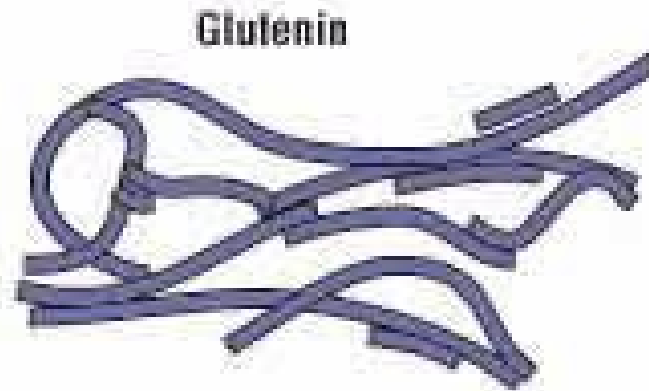
- Børnedødelighed steget
- Livslængde reduceret
- Højde blev reduceret
- Infektionssygdomme steg
- Caries i tænderne
- Mineralmangel
- Slidgigt

Forværret ved introduktionen af landbrug

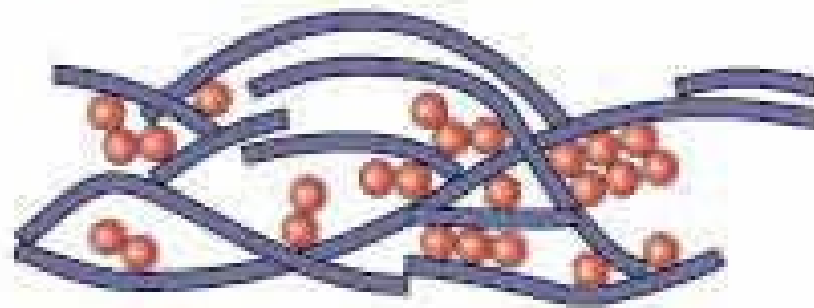
- Diabetes
- Allergi
- Hjerte-kar-sygdomme
- Kræft
- Inflammationer
- Autisme, Skizofreni, anoreksi, depression, angst
-

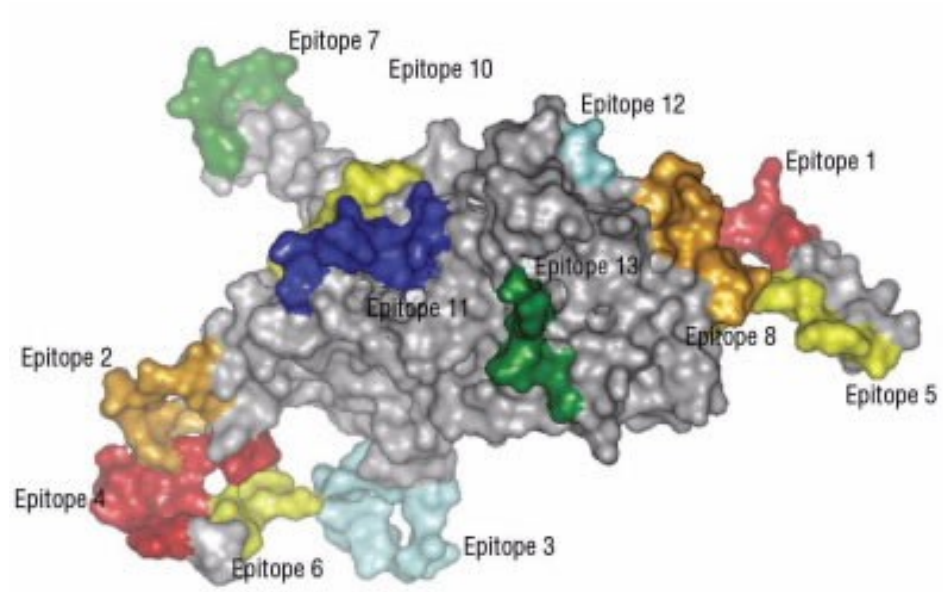
Gliadin

Glutenin

Gluten (gliadin + glutenin)

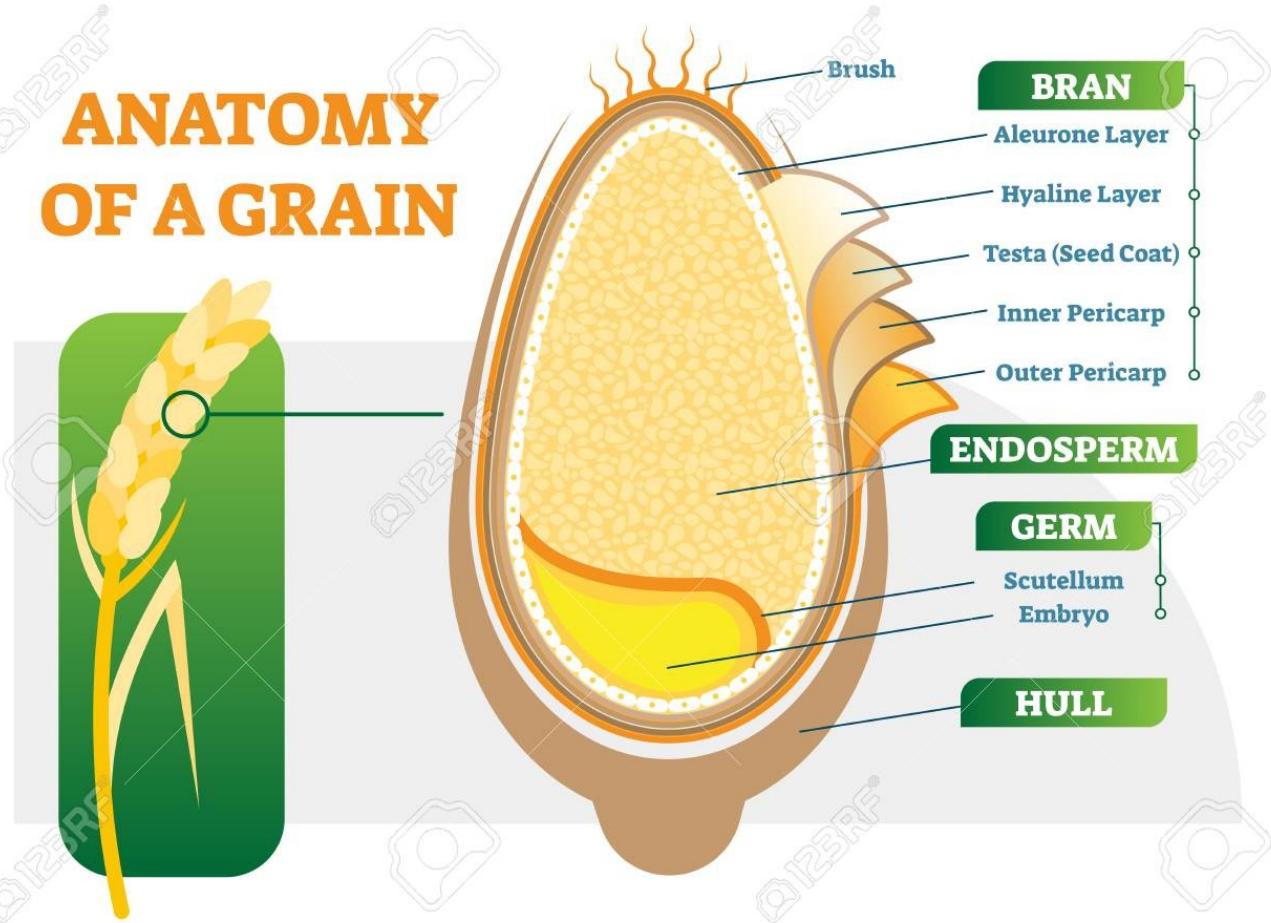

Spirehæmmende stoffer

- Fytin (mineralbinding)
- ATI (enzym)
- Polyphenoler

ANATOMY OF A GRAIN

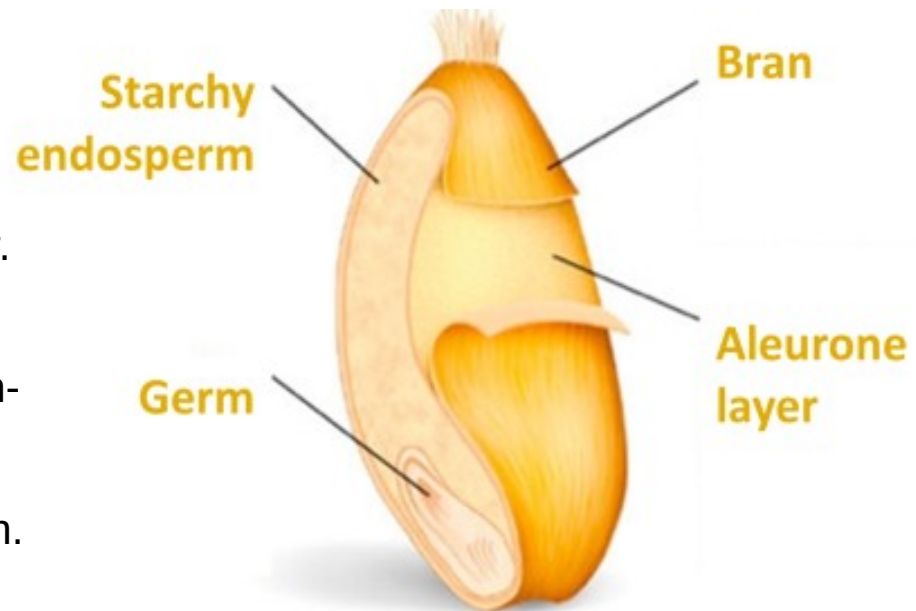
Et korns opbygning

Klidlaget indeholder især lignin og cellulose og mineraler, som er bundet i fytin. Farven er normalt lysebrun, som skyldes indholdet af polyphenoler, som giver en lidt bitter smag, som er karakteristisk for fuldkornsmel. Purpurhvede indeholder desuden anthocyanin, som giver en mørk lilla-brun farve.

Aleuronlaget indeholder mange enzymer, som er vigtige for kornets spiring. Proteinsammensætningen af disse enzymer er langt sundere end gluten-proteiner, fordi de indeholder mange af de essentielle aminosyrer. Indholdet af aleuronlaget i mel hæmmer bageevnen, men bidrager med smag.

Endospermen (frøhviden) indeholder især glutenprotein og stivelse.

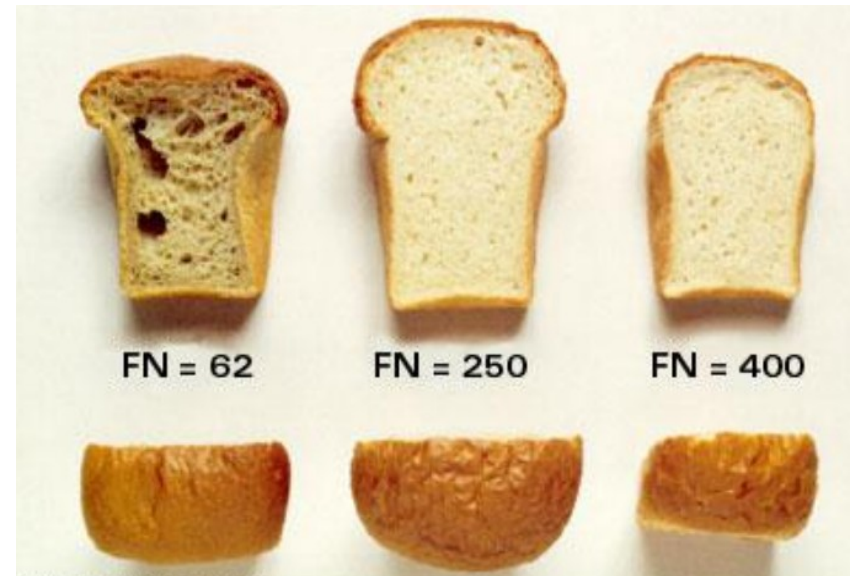
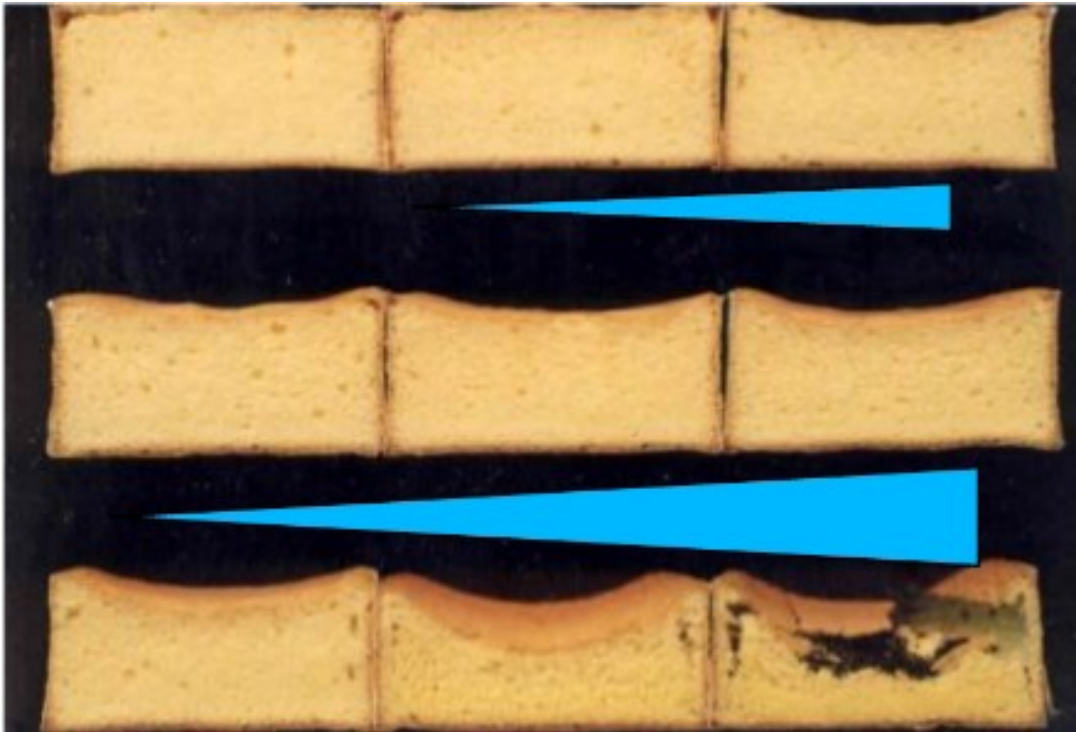
Kimet indeholder mange værdifulde næringsstoffer, bl.a. omega-3 olie og E-vitamin. Indholdet af kim i mel hæmmer bageevnen, men bidrager med smag.

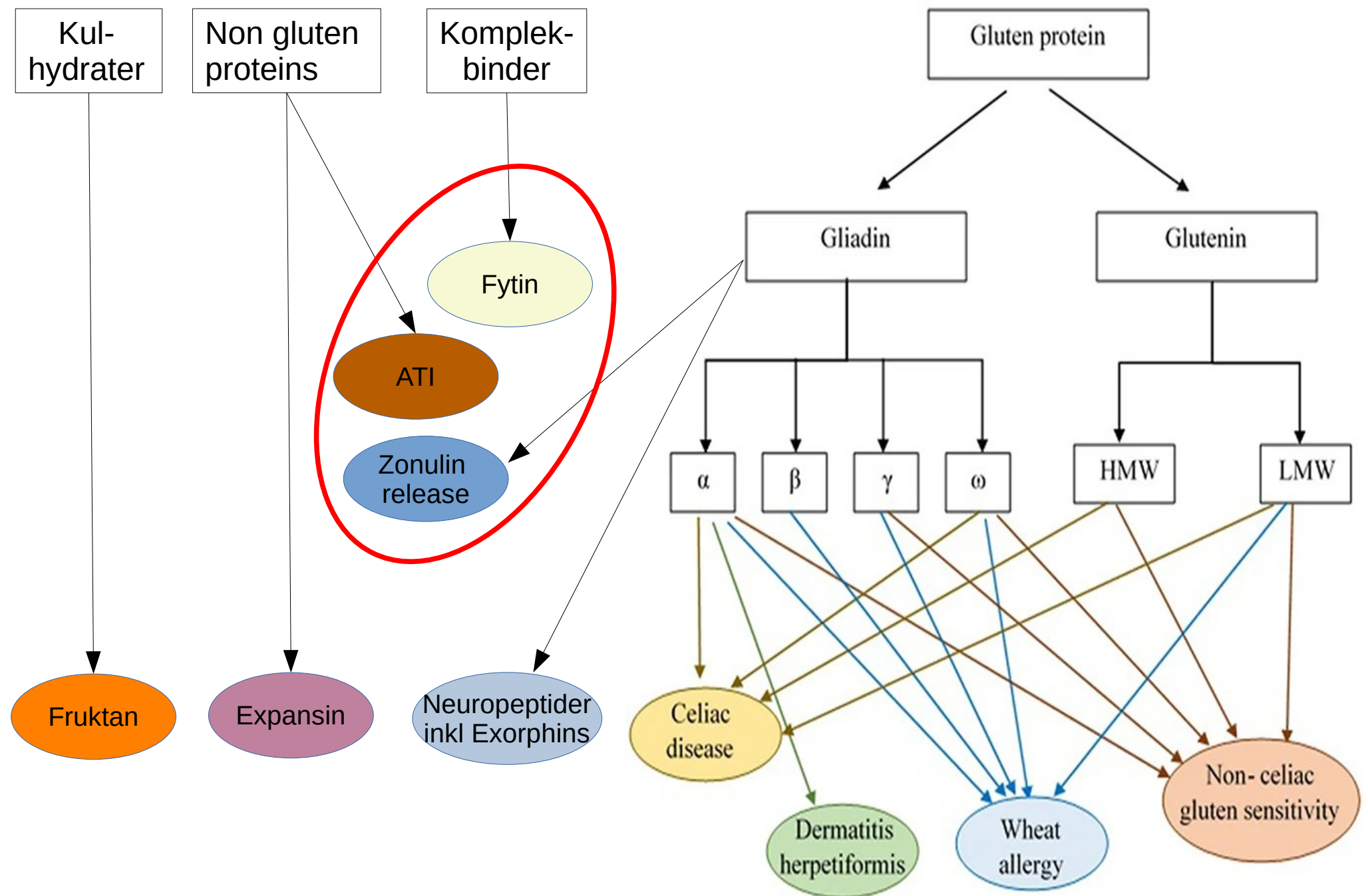
Melets kvalitetsparametre

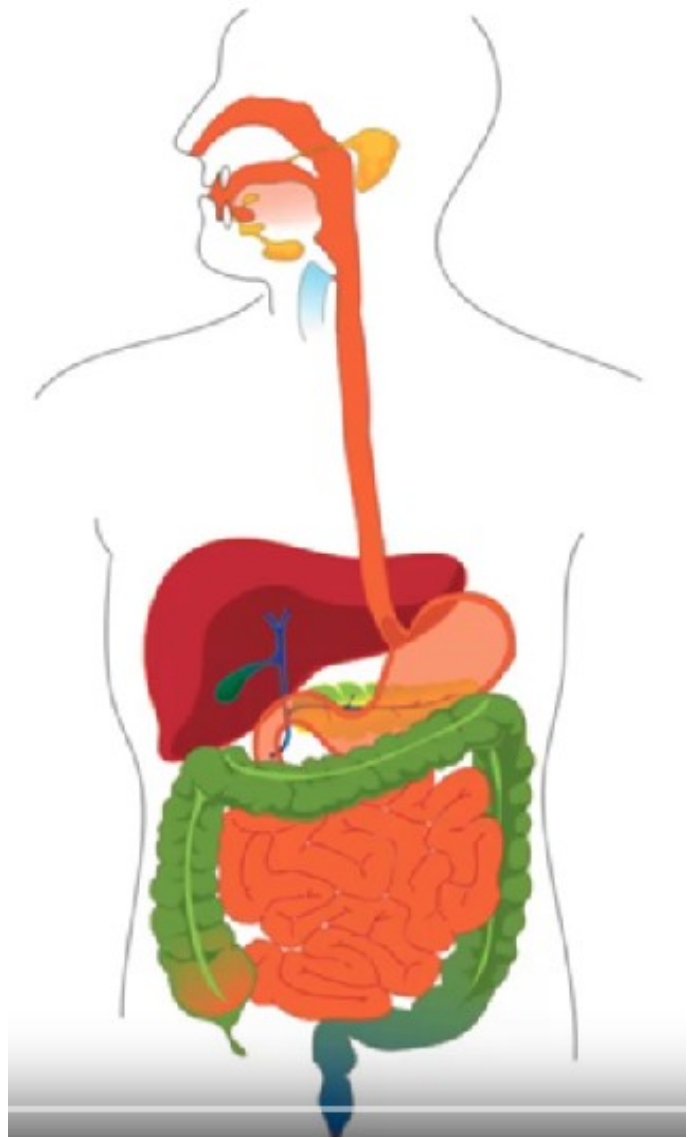
- Strækbarhed. Sikres af gliadin
  - Vigtig for brød og pasta
- Elastisitet. Sikres af glutenin
  - Vigtig for brød, men dårligt for pasta og kager
- Æltestabilitet
- Vandoptagelse Glutenin og stivelse
  - Vigtigt for brød. Dårlig for kager
- Styrke (Gluten-indeks)
  - Giver formstabilitet til brød
- Viskositet (falddal). Sikres af stivelse og gliadin
  - er altid vigtig, men kan dog blive for høj

Faldtal

Antinutrientielle stoffer i hvede

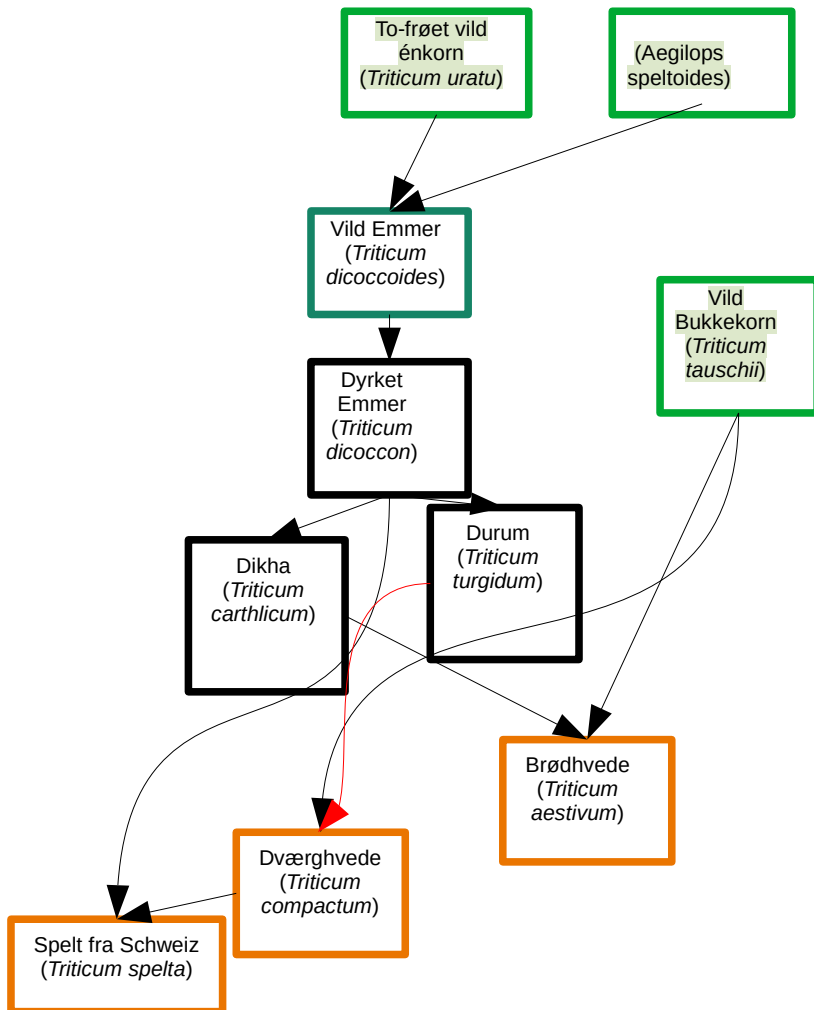

Krydsreaktioner mellem hvedeallergi og psykiske lidelser

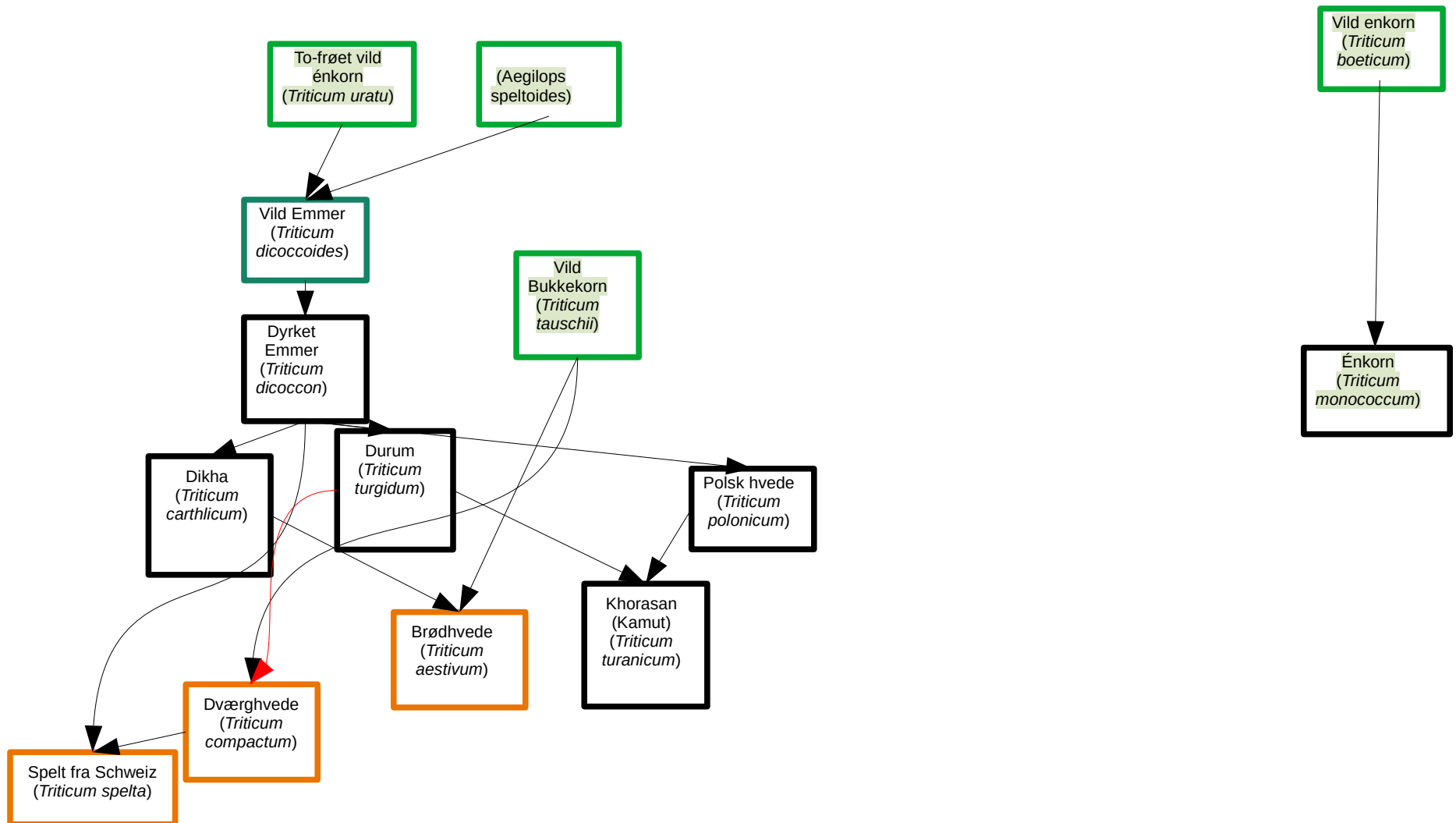
- Antistoffer imod gliadin findes hos 87% af autister mod 1% af ikke autister
- Skizofreni steg under WW-2 i USA, men faldt i lande med faldende hvedeindtag.
- I Polynesien steg frekvensen af skizofreni fra 0,003% til 1% efter introduktionen af hvedeholdig diæt.
- Hvede-exorphiner øger insulin-produktionen og påvirker GABA, med effekter på angst, depression og spiseforstyrrelser.

Hvedens stamtræ

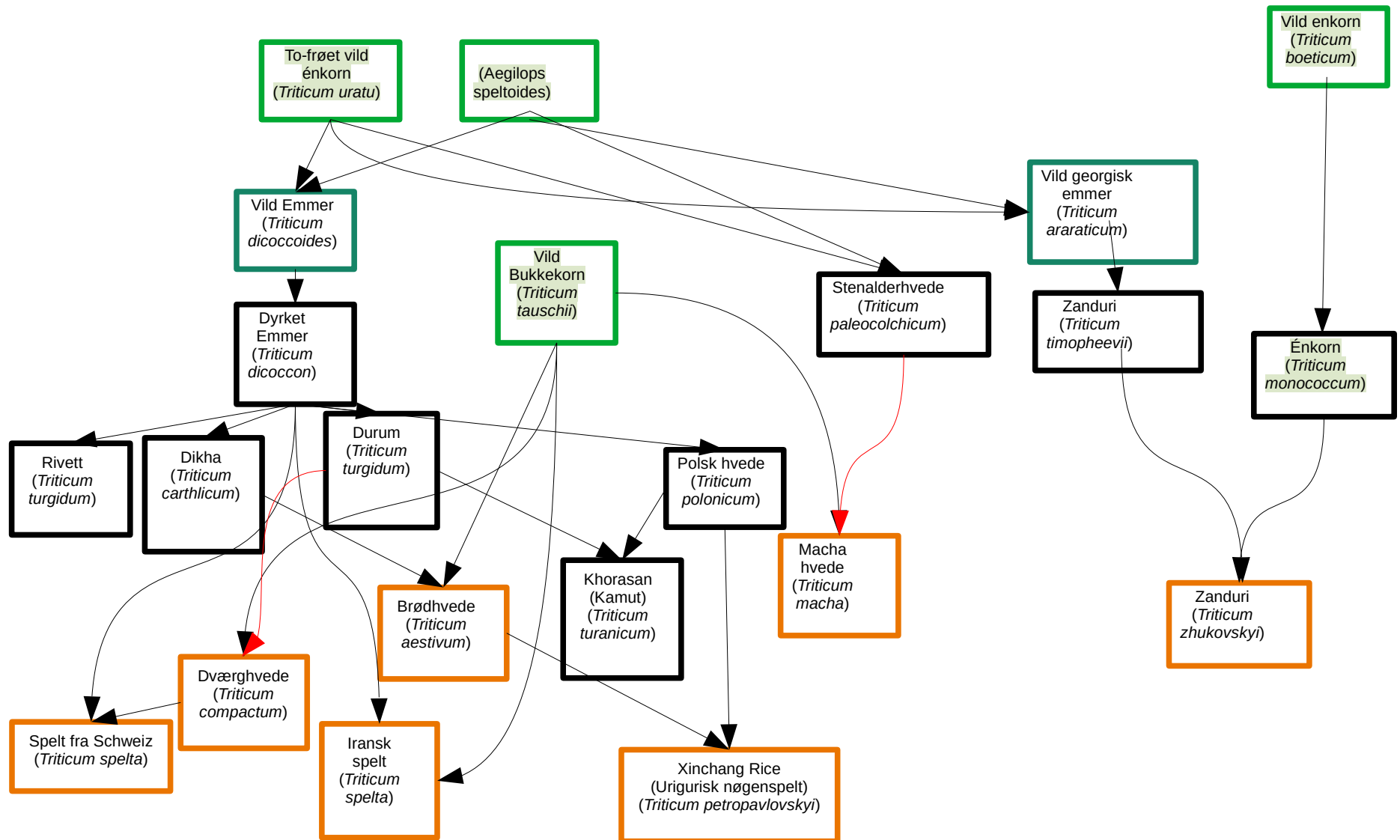

Hvedens stamtræ

Hvedens stamtræ

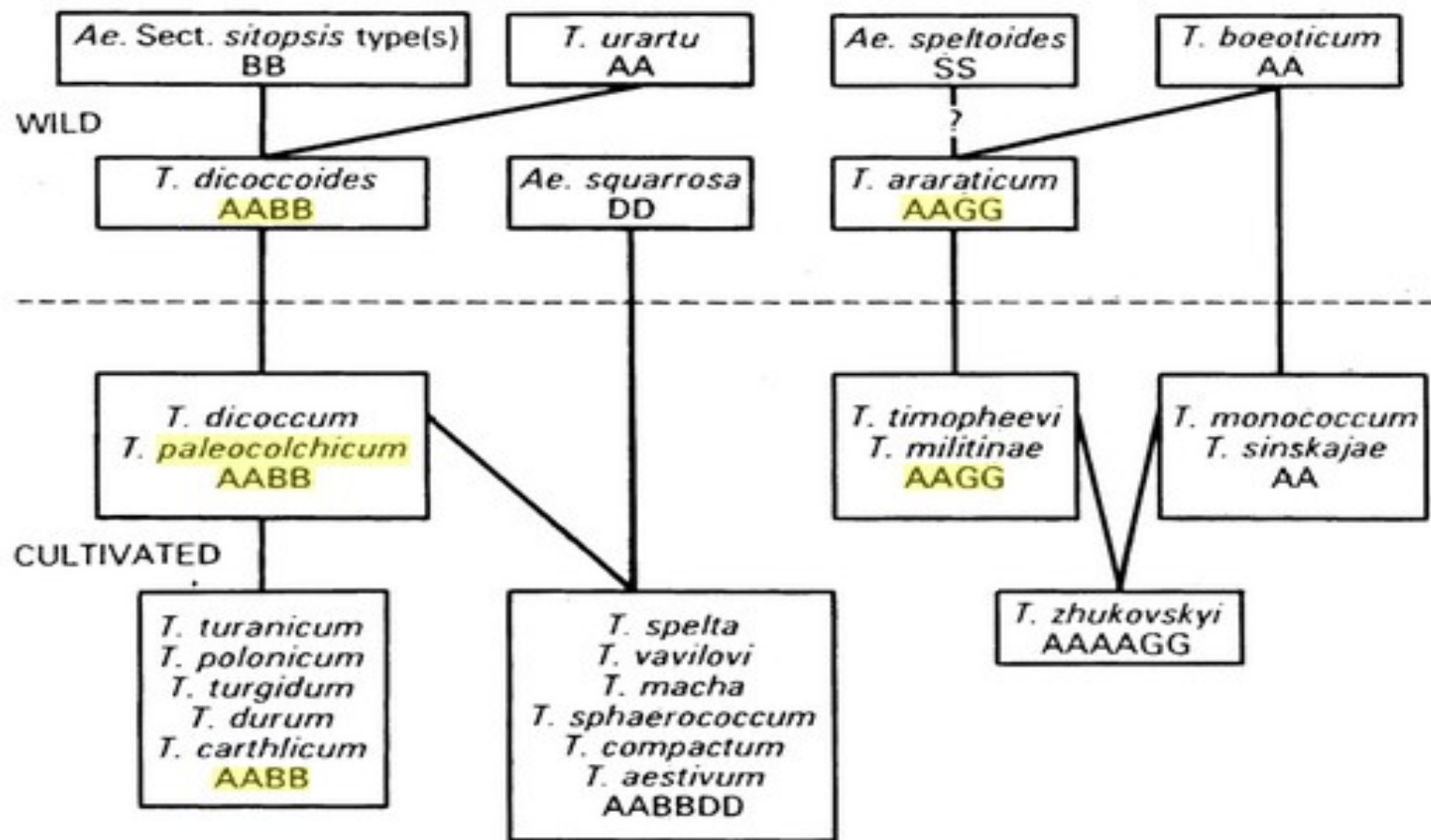
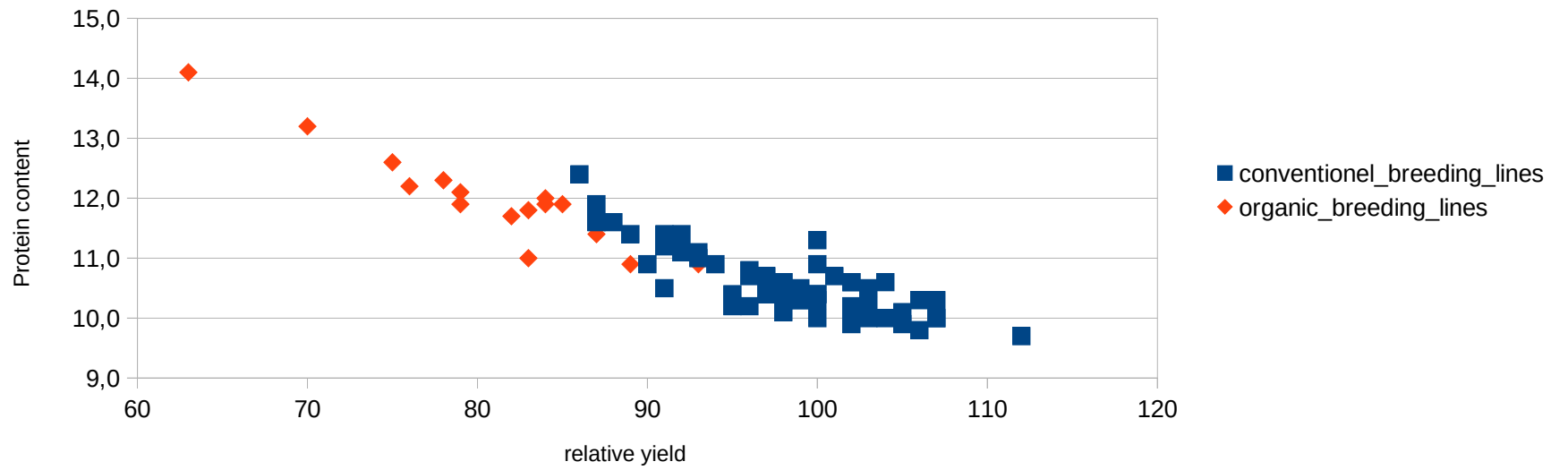

Fig. 1.2. Evolution of the polyploid wheats from current evidence. (Miller 1987)

	glutenindhold	glutenindeks
spelt	højt	lavt
hvede	middel	højt
Énkorn	højt	meget lavt

Spring wheat
Nordic Seed 2021

Sundhedsproblemer i hvede

Anti-nutrients:

- ATI
- Fytin
- (Fruktan)

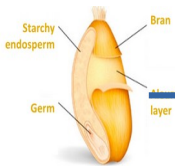
Allergener

- Expansin
- Gluten-peptider inkl neuro-peptider
- ATI

- Alle anti-nutrients og allergener nedbrydes helt eller delvist af enzymer, som findes i melet, men som kræver tid for at virke.
- Lang hævetid og kostfibre hjælper med at give enzymerne tid nok til at nedbryde problematiske indholdsstoffer.

Fordøjelsen af korn

I hvidt mel fjerner vi:
Klid (minerale og antioxidanter)
Aleuleuron (proteaser)
Kim (Vitaminer og omega-3)

Fytin
ATI
Expansin
Exorphiner
Gliadin
Glutenin

Nedbrydningen af protein og fruktan starter, men hæmmes af ATI

Evt tilsætning af Vital-gluten uden proteaser og C-vitamin

Enzymerne denatureres af varmen, og nedbrydningen af proteiner standser indtil spising

Unedbrudte peptider kan slippe ud i blodbanen, hvis de når ned i tyndtarmen og tarmen er åbnet af zonulin

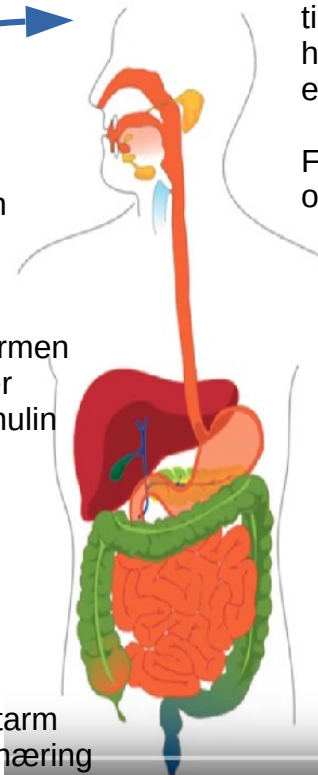
Fruktan i tynd- og tyktarm virker som næring for bakterier, som udvikler luft

I maven nedbrydes protein til peptider
Og i 12-fingertarmen til aminosyrer, hvis opholdstiden er lang nok

Fiber forlænger opholdstiden

Gliadin trigger zonulin, som åbner tarmvæggen og hjerne-barrieren

Der gør Søvnmangel NSAID og fruktose også

Livsstil, som påvirker fødevareallergi

- Fruktose især HFCS (fremmer zonulin og inflammation)
- NSAID (ibuprofen) (fremmer zonulin)
- Søvnmangel (fremmer zonulin)
- Stress (fremmer zonulin)
- Omega-6 fedtsyrer (aktiverer immunforsvar)
- Anti-inflammatorisk mad
- Kostfibre og grov kost forlænger opholdstid i maven og fremmer microbiom
- Motion fremmer fordøjelsen
- Løg og te indeholder quercetin, som dæmper zonulin
- Omega-3 fedtsyrer (dæmper immunforsvar)

Landsortens hvedesorter med forbedret sundhedsprofil

- **Minerett:** Lavt indhold af GliA- α 9
- **Cadenza:** Lavt indhold af GliA- α 9 og GliA- α 20
- **Goldritter:** Lavt indhold af ATI
- **E3-spelt:** Lavt indhold af expansin og fruktan
- **Purpurhvede:** Højt indhold af anthocuanin i klid
- **Blå hvede:** Højt indhold af anthocyanin i aleuron
- **Gul hvede:** Højt indhold af lutein
- **Yumai:** Højt indhold af arabinoxylan

- <https://www.agrologica.dk/filer/publikationer/Health2020.pdf>
- <https://landsorten.dk/>
-